

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse:
201004428-/JMB

Vår referanse:
12/47-2

Vår dato:
17.04.2012

HØRINGSSVAR TIL FORSLAG TIL FORSKRIFT OM RAMMEPLAN FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

I Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) har arbeidet med ny rammeplan for barnehagelærerutdanning utløst et stort engasjement. NRLU nedsatte høsten 2010 en egen arbeidsgruppe som har gitt innspill til rammeplanarbeidet. Vi takker ellers for god dialog og informasjon underveis i prosessen og for at KD har invitert NRLU til innspill i alle faser av arbeidet.

I høringsbrevet henstiller Kunnskapsdepartementet om at høringsinstansene særlig vurderer følgende punkter: *"Utdanningens formål formulert i § 1 - og utdanningens læringsutbyttebeskrivelser formulert i § 2. Skifte av navn fra førskolelærerutdanning til barnehagelærerutdanning."*

NRLU ønsker i tillegg å gi kommentarer til §3. *Struktur og innhold* og til begrepsbruk i forskriften. Vi ønsker ikke å gå inn i detaljene omkring læringsutbyttebeskrivelsene da vi mener dette er faglige anliggender. Vi vet at flere av våre medlemsinstitusjoner har synspunkter på forslagene til læringsutbyttebeskrivelser, og viser til deres uttalelser på dette punktet. UHR har siste år utarbeidet en rapport om dannelsesaspekter i utdanning¹, og vi har derfor valgt å behandle dette begrepet mer inngående, sist i høringsuttalelsen.

Navn på utdanningen

NRLU støtter at utdanningen får navnet Barnehagelærerutdanning, men av hensyn gjenkjennelse og status hos målgruppen, må navneendringen kommuniseres bredt i forbindelse med implementering av utdanningen.

¹ http://www.uhr.no/rad_og_utvalg/utvalg/utdanningsutvalget/oppgaver

§1. Formål og virkeområde

Det er fint at forslag til forskrift forsøker å favne så vidt som mulig. Vi tror KD vil være tjent med å forsøke på unngå at forskriften vannes ut språklig, noe som går ut over meningsinnhold og substans. Noen steder bærer forslaget preg av lange oppramsinger som like gjerne kan virke ekskluderende som inkluderende. I sjetten avsnitt står det slik: *Videre skal utdanningen vektlegge betydningen av samarbeid, forståelse og dialog med barnas hjem.* Vi foreslår følgende endring: *Videre skal utdanningen vektlegge betydningen av **samhandling** med barnas hjem og instanser med ansvar for barns oppvekst.*

Til tross for at forslag til forskrift representerer en rekke vesentlige endringer fra rammeplan for førskolelærerutdanning, ser det for oss ut som om den ikke i tilstrekkelig grad speiler den endrede virkeligheten i barnehagen. Med full barnehagedekning er det flere barn i alderen 0-3 år som går i barnehagen. På mange måter er de små barna de som har behov for den største fagkompetansen. Den grunnleggende utviklingen finner sted i de første barneårene. I disse årene har barnet et begrenset språk for å sette ord på behov, tanker og følelser. Dette gjør dem sårbare og spesielt avhengige av kyndige blikk og representative stemmer fra et kompetent personale. I femte avsnitt heter det at *Utdanningen skal gi kompetanse til å ivareta mangfoldet i barnehagen, herunder økt andel barn under tre år, barn med særskilte behov og minoritetsspråklige barn.* Dette er også et eksempel på en type oppramsing som kamuflerer de ulike gruppene som en del av et mangfold, i stedet for å løfte dem frem som særskilte satsingsområder. Dersom forskriften skal sikre ivaretagelse av de yngste barna i barnehagen, må dette løftes frem som en egen målsetting. Dette bør nedfelles i en egen læringsutbyttebeskrivelse.

Vi vet at avdelingsledere i barnehagen opplever at det legger svært mye vekt på ledelse og administrative gjøremål, og at de har mindre tid til barna. Likevel finner vi ingen tydelighet i utkast til forskrift omkring de lederoppgavene som barnehagelærerutdanning skal kvalifisere for. I §1. fjerde avsnitt står det at *Forskriften skal sikre at utdanningen gir solid faglig, didaktisk og sosial kompetanse samt evne til yrkesetisk refleksjon i pedagogisk arbeid med barn i barnehagen.* Kompetanse til ledelse er ikke nevnt. Dagens førskolelærerutdanning må kvalifisere for ledelse på flere nivåer. En førskolelærer som tilsettes som en pedagogisk leder, skal lede de både de pedagogiske prosessene i barnegruppen og det pedagogiske utviklingsarbeidet i barnehagen. Begge deler innebærer ledelse av andre tilsatte i barnehagen. Med førskolelærerutdanning kan man også tilsettes som styrer i barnehagen. Kompetanse til dette er ikke nevnt i foreliggende forslag. Det er Lov om barnehager som formulerer kompetansen hos dem som skal tilsettes i de ulike stillingskategoriene i barnehagen, men det er et mål at utdanningsforskriften i størst mulig grad bygger opp under lov og rammeplan for barnehager. Dersom barnehagelærerutdanning skal kvalifisere for ledelse på ulike nivåer, må dette stå eksplisitt. Hvis det er tenkt slik at det skal kreves egen utdanning, for eksempel en toårig påbygning til master, for å kunne tilsettes som styrer, bør forskriften si noe om dette.

Det må også sikres at forskriften er bygget opp på en slik måte at førskolelærerstudenter skal kunne søke seg rett inn på et masterstudium etter endt bachelorutdanning. Vi ser derfor nødvendigheten av at det opprettes nye masterprogrammer innenfor flere områder og innretninger enn det tilbudet som er tilgjengelig i dag. Vi sikter da både til

profesjonsmasterutdanning og masterutdanning rettet mot fagområder/fagdidaktiske områder. Vi ser at det kan knytte seg utfordringer til det siste, gitt kunnskapsområder som faglig-teoretisk prinsipp. Opprettelsen av masterprogrammer er ressurskrevende, men rekruttering av førskolelærere med barnehagerelevante mastere innenfor en rekke ulike områder, fag og innretninger, er viktig for barnehagen som arena.

§ 3. Struktur og innhold

NRLU støtter Kunnskapsområder som organisatorisk og faglig-teoretisk prinsipp i den nye barnehagelærerutdanningen da dette i større grad møter arbeidsformen barnehagelærerne vil møte i barnehagen. Organiseringen speiler rammeplan for barnehagen i sterkere grad enn en fagorganisering. Vi ser at dette kan bli svært utfordrende for institusjonene. Vi registrerer at mange fagmiljøer ønsker studiepoengfesting av fagene som inngår i utdanningen. Dette er for å sikre et minimumsomfang for alle fag som inngår i utdanningen.

NRLU ser at det vil være komplisert for institusjonene å lage vurderingsformer som utkvitterer både kunnskapsområdene og de enkelte fagområder. Vi tror dessuten at studiepoengfesting av fagene kan gjøre Kunnskapsområdene til kunstige overbygninger til flerfaglig samarbeid, i stedet for en ny måte å tenke og organisere utdanning på. Utvikling av kunnskapsområder som basis i utdanningene er svært utfordrende og vil kreve store ressurser også til forskning, for å bli vellykket. Vi vet at miljøene stiller spørsmål ved hvordan det er mulig å forskningsbasere kunnskapsområdene. Vi vet også at forskningsbasering av all lærerutdanning er et grunnleggende prinsipp for Kunnskapsdepartementets rammeplanarbeid.

Vi ber derfor om at departementet retter særlig oppmerksomhet mot hvordan dette kan gjennomføres, slik at de gode intensjonene ikke bukker under for organisatoriske utfordringer. På samme måte som forskningsbasering, bør bærekraftige fagmiljøer være et prinsipp for barnehagelærerutdanning. Det vil ta lang tid å etablere kunnskapsområder som faglig-organisatoriske enheter, ikke til erstatning for, men i tillegg til de robuste fagområdene. Førskolelærerutdanningene vil trenge ressurser til å gjennomføre denne vesentlige endringen.

I fagmiljøene knytter det seg noe usikkerhet til ansvarsfordelingen mellom pedagogikkfaget og de øvrige fagområdene i utdanningen. I utkast til forskrift oppleves rollen til pedagogikkfaget for vagt beskrevet. At pedagogikk skal inngå i *alle kunnskapsområdene* kan åpne for fortolkninger i retning av at *alle undervisere i utdanningen er pedagoger*. Med basis i det NRLU har uttalt tidligere, går vi også inn for et samlende profesjonsfag på 60 studiepoeng i barnehagen. Vitenskapsfaget pedagogikk er en integrert del av dette. En avgrensning av pedagogikkfaget kan bidra til å styrke den faglige identiteten til alle fag i utdanningen.

Bruk av dannelsesbegrepet

Innen så vel barnehage og skole som i høyere utdanning, er dannelsesbegrepet sentralt. Dannelse av barnehagebarnet, eleven og kandidaten er et mål, men også en prosess. Vi er kjent med at utdanningsinstitusjonene arbeider stadig mer bevisst med studentens dannelse. Dannelsesaspektet skal gjennomsyre utdanningen og kjennetegne læringsutbyttet til den ferdige kandidaten. En må forutsette at dannelse finner sted på alle nivåer i

utdanningssystemet, men at prosessene har forskjellig uttrykk på de ulike nivåer. Det er viktig at Kunnskapsdepartementet har en sterk bevissthet omkring hva dannelse er og betydningen av den dannelsen som finner sted.

I forslag til forskrift er dannelsesbegrepet benyttet to steder. Første gang under §1. *Virkeområder og formål*, 5. avsnitt. Andre gang begrepet benyttes er under §2. *Læringsutbyttebeskrivelser, Kunnskaper*, 2. kulepunkt. Det er positivt at departementet forsøker å integrere dannelsesbegrepet i planverket, men etter vår oppfatning benyttes begrepet begge steder på en måte som ikke er dekkende for hva dannelse er.

I det første eksempelet står det slik: *Forskriften skal sørge for at utdanningen gir kvalifikasjoner for å ivareta barnas behov for omsorg, lek, læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.*

Vi vil spørre om dannelse kan avgrenses til å være ett av barnas behov på linje med omsorg, lek og læring. Dannelsen er en *del av* barnets allsidige utvikling og ikke begrenset til å *legge grunnlaget for* denne utviklingen. Barns behov for omsorg kan omfatte både primære fysiske behov, som mat, bleieskift, kos og hjelp til påkledning, og psykiske behov, som bekreftelse og kjærlighet i den form som personalet i barnehagen kan gi. Barn har også behov for å leke. Barn har behov for stimulering og for å lære det som trengs for å møte kravene i samfunnet. Felles for faktorene som er nevnt over, er at de i noen grad kan overføres og aktiveres av andre mennesker. Et barns dannelsesprosess kan også stimuleres utenfra, men den er en livslang prosess som foregår i barnet, med barnet som subjekt. Slik vi ser det, er behov *for danning* en uheldig formulering.

I teksten er dannelsesbegrepet også benyttet under §2 *Læringsutbyttebeskrivelser, Kunnskaper*, kulepunkt 2: *Har bred kunnskap i barnehagens fagområder, om tilrettelegging av pedagogisk arbeid og barns læringsprosesser, og om danning gjennom omsorg, lek og læring.*

Her står man igjen i fare for å innsnevre dannelse til noe målbart og instrumentelt, som bare kan skje gjennom omsorg lek og læring. Betydningen av at dannelse er en indre prosess der barnet ikke bare medvirker, men er selve subjektet, blir borte i denne formuleringen. Kanskje hadde det eksempelvis vært bedre å knytte dannelse til det påfølgende punktet, og på den måten bruke det mer overordnet: *Har bred kunnskap om **hvordan barn dannes i det moderne samfunn**, om moderne barndom, barnekultur, barns ulike oppvekstvilkår, bakgrunn og utvikling i et samfunn preget av språklig, religiøs, livssynsmessig og kulturelt mangfold.* Den medievirkeligheten som dagens barnehagebarn befinner forholder seg til, er et overordnet eksempel på hva som har betydning for dannelse av barna i barnehagen.

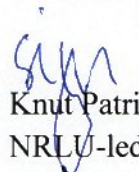
I teksten finner vi flere andre eksempler på det vi faktisk mener *er* dannelsesaspekter, uten at KD knytter dannelsesbegrepet eksplisitt til disse. I §1, 4. avsnitt heter det at *Forskriften skal sikre at utdanningen gir solid faglig, didaktisk og sosial kompetanse samt evne til yrkesetisk refleksjon i pedagogisk arbeid med barn i barnehagen.* Når man snakker om *evne til yrkesetisk refleksjon*, er dette et typisk eksempel på den kompetansen man ønsker at studentene skal dannes til. Gjennom utdanningen skal studenten dannes til profesjonen som

yrkesutøver, og en del av det å beherske profesjonen, er nettopp å kunne reflektere over sin egen praksis.

Et annet eksempel finner vi i syvende avsnitt, der det står at *Forskriften skal sikre at utdanningen fremmer forståelse av menneskeverd og demokrati, særlig gjennom barns medvirkning og i tråd med verdigrunnlaget i barnehagens formålbestemmelse i barnehageloven § 1*. Forståelse av menneskeverd og demokrati er ett aspekt ved den dannelsen som vi ønsker at både studenten og barnehagebarnet skal oppnå. Hvordan dette kan fremmes gjennom barns medvirkning, er utydelig og må utdypes.

Dersom det ikke er mulig å utdype i forslaget til forskrift hva departementet mener med dannelse i barnehagelærerutdanning, for eksempel i en egen læringsutbyttebeskrivelse, vil vi anbefale at departementet bruker begrepet mer overordnet, og ikke som ett ledd i en opplisting av hva kandidater og barnehagebarn skal tilegne seg. Forskriften bør eksplisitt ivareta dannelse av både lærerkandidaten og barnehagebarnet.

Vennlig hilsen

Knut Patrick Hanevik
NRLU-leder

Ellen Birgitte Levy
seniorrådgiver